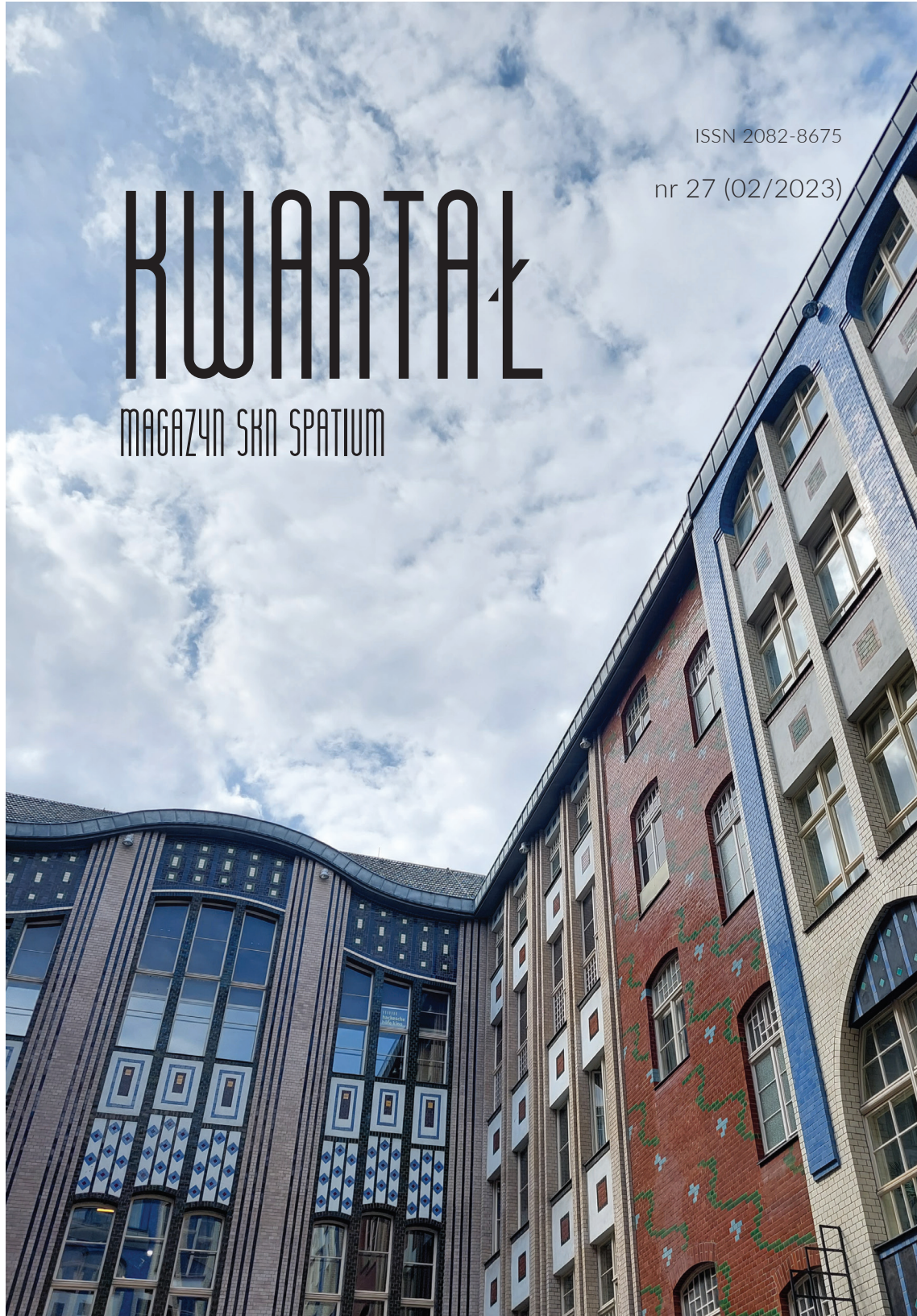


ISSN 2082-8675

nr 27 (02/2023)

KWARTAŁ

MAGAZYN SKN SPATIUM



Julia Nawocka

Ograniczoność zasobów jest pokonywana przez innowację: Recenzja książki Michała Kudłacza pt. „Miasto- idea. Nowe podejście do gospodarowania zasobami miasta”

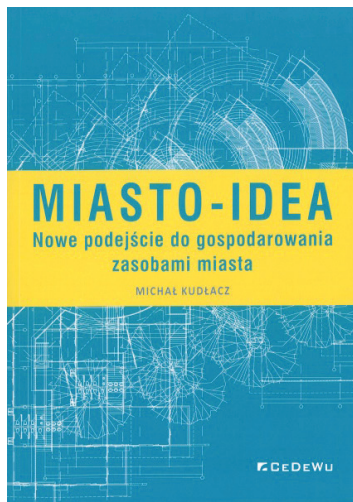
Słowa kluczowe: gospodarowanie zasobami miejskimi, gospodarka linearna, gospodarka okrężna, zasoby i wartości miasta

Dr Michał Kudłacz – ekonomista związany z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie – w swoich publikacjach zajmuje się przede wszystkim tematyką rozwoju miast oraz polityką lokalną. Książka pt. „Miasto-idea. Nowe podejście do gospodarowania zasobami miasta” podejmuje temat racjonalnego gospodarowania zasobami w kontekście rozwoju miast. Publikacja wydana została w 2021 roku przez wydawnictwo CeDeWu.

Jednym z aspektów najczęściej poruszanych w publikacji jest podejście miast (władarzy oraz społeczności) do koncepcji gospodarki obiegu zamkniętego (zwanej też gospodarką okrężną, GOZ). GOZ często porównywana jest w książce z modelem gospodarki linearnej (zwanej też gospodarką oportunistyczną). Autor prezentuje retrospektywnie, jak pojmowane było gospodarowanie zasobami miast oraz jak wyglądała konsumpcja wytworzonych dóbr i produktów na

przestrzeni wieków. Podkreśla przy tym znaczenie niematerialnych zasobów miast – wartości instrumentalnych oraz egzystencjonalnych. Książka podzielona została na część teoretyczną i empiryczną. Część empiryczna przedstawia wyniki badań, które miały na celu sprawdzenie, czy założenia miejskiej gospodarki okrężnej mają zastosowanie w polityce wybranych miast w Polsce.

Rysunek 1. Okładka książki



Źródło: archiwum własne autorki (2023).

Zrozumienie znaczenia głównego tytułu publikacji „Miasto-idea” jest kluczowe przy podejmowaniu refleksji nad nią. Autor podkreśla znaczenie specyficzności każdego z miast. Chociaż według niego ważne jest zrozumienie ogólnych, uniwersalnych idei rozwoju miast, które powstawały i ewoluowały na przestrzeni wieków, to uważa on, że implementowanie tych koncepcji do strategii rozwoju bez uwzględnienia specyficzności danego miasta jest pozbawione sensu. Każde z miast ma bowiem swój potencjał rozwojowy, swoje zasoby materialne i niematerialne, zaś władze miasta powinny brać pod uwagę właśnie te unikalne wartości i na ich podstawie stworzyć własną ideę, którą będą się kierować przy budowaniu długoterminowych strategii rozwojowych.

Autor na początku publikacji skupia się na wytłumaczeniu pojęć oraz założeń wyjściowych, które stosuje w pozostałej części tekstu. Wyjaśnia między innymi, jak rozumiane jest przez niego pojęcie „dobrze funkcjonującego miasta” (ang.

successful city) oraz formułuje cztery założenia, które nadają kierunek jego rozważaniom w dalszych rozdziałach. W tej części książki podkreślone zostało również znaczenie zmian klimatycznych dla funkcjonowania i rozwoju dzisiejszych i przyszłych miast. Autor zauważa, że jeżeli nieadekwatne reakcje władz miast na skutki gwałtownych zjawisk atmosferycznych oraz bezrefleksyjne zużywanie zasobów wody pitnej będą kontynuowane, to wszelkie działania mające na celu poprawę jakości życia w miastach pozostaną bez widocznych rezultatów.

Kluczowe do podjęcia dalszych rozważań było również szczegółowe wyjaśnienie i rozróżnienie pojęć „zasobów” oraz „wartości”. Jedne zależą od drugich i oba jednocześnie na siebie oddziałują. Autor wyraża tu swoje niezadowolenie z traktowania przez władze miasta zasobów tylko w kontekście materialnym, przy jednoczesnym pomijaniu zasobów niematerialnych. Jego zdaniem skutkuje to ograniczeniem rozwoju gospodarczo-społecznego i może prowadzić do utraty specyficznej wartości danej przestrzeni.

W kolejnej części książki retrospektywnie przywołane zostało postrzeganie wartości i zasobów miast w różnych okresach historycznych. Opis zmiany percepcji władarzy miasta, ale też samych mieszkańców, pozwala lepiej zrozumieć drogę rozwoju, jaką przeszły miasta od powstania pierwszych osad do dzisiejszych metropolii. Autor przywołuje i krótko charakteryzuje najważniejsze, najbardziej popularne modele, założenia, koncepcje, doktryny i idee rozwoju miast, które klarowały się w odpowiedzi na coraz bardziej widoczne problemy miejskie (zanieczyszczenie, hałas, niegospodarność, niezadowolenie mieszkańców, przeludnienie, degradację środowiska przyrodniczego, rozlewianie się miast itd.).

Ważnym aspektem publikacji, któremu Autor poświęcił aż dwa rozdziały, jest szczegółowe wyjaśnienie założeń gospodarki linearnej oraz gospodarki okrężnej. Pokazuje on, że gospodarka oportunistyczna (linearna) sprzyja marnowaniu surowców i kierowana jest potrzebą pomnażania korzyści finansowych, z całkowitym pominięciem strat społecznych, jakie się z tym wiążą. Jej przeciwieństwem jest koncepcja gospodarki obiegu zamkniętego (okrężnej), która skupia się na zahamowaniu wzrostu negatywnych skutków ubocznych nadmiernej konsumpcji zasobów oraz zachęca do korzystania z odnawialnych źródeł energii, wspierając kapitał ekonomiczny, naturalny i społeczny. Pomimo oczywistych różnic między oboma modelami gospodarowania Autor poczynił także spostrzeżenia skłaniające do konkluzji, że modele te nie zawsze wykluczają się

wzajemnie. Mogą one bowiem współegzystować w jednym systemie miejskim (w różnych obszarach funkcjonowania i rozwoju miasta).

Autor zauważa, że na wyznaczenie kierunków rozwoju gospodarczo-społecznego miasta bardzo duży wpływ mają same władze samorządowe, jednak znaczącą rolę odgrywają tu również regulacje ogólnopaństwowe, polityka państwa oraz regionu. Bez odpowiednich przepisów (ustaw, rozporządzeń) ogólnokrajowych wprowadzenie rewolucyjnych zmian w dokumentach miejskich może okazać się nieosiągalne. Kluczowym czynnikiem zmiany w zakresie sposobu gospodarowania zasobami miejskimi jest ponadto świadomość mieszkańców oraz ich chęć do wprowadzania zmian. W publikacji wielokrotnie został położony nacisk na rolę, jaką odgrywa dla miast społeczeństwo obywatelskie, które nie boi się wprowadzać w życie innowacyjnych, często ryzykownych rozwiązań.

Część badawcza książki poświęcona została przeanalizowaniu realizacji założeń miejskiej gospodarki okrężnej w wybranych miastach Polski. Aby przeprowadzić analizę Autor przyjął odpowiednie składowe (oraz podskładowe) modelu (zarówno gospodarki obiegu zamkniętego, jak i linearnej) oraz właściwości poszczególnych składowych, które zostały szczegółowo zinterpretowane i wyjaśnione. Jednostkami terytorialnymi wybranymi do analizy były Warszawa, Kraków, Łódź, Wrocław, Poznań, Gdańsk, Szczecin i Bydgoszcz. Celem prezentowanych w książce badań było dokonanie oceny, w jakim stopniu procesy rozwoju wyżej wymienionych miast wpisują się w teoretyczne założenia gospodarki okrężnej. Analiza przeprowadzona została przy pomocy specjalnie dobranych wskaźników, które poddane zostały standaryzacji, aby umożliwić prowadzenie porównań.

W końcowej części książki Autor prezentuje wyniki analizy polityk miejskich Krakowa i Wrocławia w odniesieniu do idei miasta okrężnego. Przeanalizowane miasta zostały wytypowane spośród pozostałych ze względu na ich podobieństwo potencjału demograficznego oraz ich odmienne uwarunkowania przestrzenne. Przeprowadzanie analizy ośmiu miast powodowałoby nadmierną rozbudowę rozdziału, dlatego Autor zdecydował się na pomniejszenie grona do analizy jakościowej. Poszukiwał on w dokumentach strategicznych obu miast odniesień do założeń modelu gospodarki obiegu zamkniętego oraz gospodarki linearnej. Przedstawione oceny obu miast Autor opracował z wykorzystaniem celowo stworzonej macierzy.

Lektura książki „Miasto-idea. Nowe podejście do gospodarowania zasobami miasta” skłania do refleksji na temat kierunku rozwoju dzisiejszych miast. Autor po

prezentacji wielu doktryn i modeli, które stworzone zostały w celu kształtowania miast, skupił się na dwóch, które w naszych czasach uznał za najistotniejsze. Koncepcja gospodarki linearnej jest powszechna w świecie zdominowanym przez konsumpcjonizm, a władze miast niejako zgadzają się na jej funkcjonowanie, mimo ogólnie znanych negatywnych konsekwencji z niej wynikających. Koncepcja gospodarki obiegu zamkniętego jest zaś tą koncepcją, do której powinny dążyć miasta, nie zapominając przy tym o swojej tożsamości historycznej i kulturowej. Tym samym książka diagnozuje potrzebę wprowadzenia zmian w sposobie definiowania zasobów i wartości miejskich oraz krytykuje dotychczasowy sposób gospodarowania zasobami miasta. Publikacja prezentuje rzadkie wciąż spojrzenie na ideę miejskiej gospodarki okrężnej, dzięki czemu może stanowić podstawę do prowadzenia dyskusji w interdyscyplinarnym gronie mieszkańców, badaczy oraz władz samorządowych i krajowych.

Recenzowana książka

Kudłacz, M. (2021). Miasto-idea. Nowe podejście do gospodarowania zasobami miasta. Warszawa: CeDeWu.